

Werken aan spreekvaardigheid met scripts volgens Di Pietro

Volgens Di Pietro moet je rollenspellen niet voorprogrammeren, maar in twee aparte groepen laten voorbereiden. Het idee is daarbij dat de ene groep niet precies weet wat de andere groep heeft bedacht. Dat veroorzaakt een positieve spanning en het gevolg is leuke lessen – zelfs op vrijdagmiddag het achtste uur! De opzet is te gebruiken voor elke vreemde taal op alle denkbare niveaus van taalbeheersing. Jouke Brouwer - leraar Frans aan De Nuborgh te Elburg - heeft de methode van Di Pietro in verschillende klassen gebruikt.

Jouke Brouwer

Als moderator voor het CPS-scenarioproject 'Spreken in het kader van simulaties' (zie *Levende Talen Magazine* 2003, 3) kwam ik in aanraking met het boek *Strategic Interaction* (Cambridge, 1987) van de Amerikaan Robert Di Pietro. Om een taal te leren maakt Di Pietro graag gebruik van het rollenspel waardoor een alledaagse taal-situatie wordt gecreëerd, weliswaar met een gespannen onderton. Hij werkt op basis van scripts en onderscheidt vier verschillende soorten waarvan ik alleen de meest voorkomende zal bespreken: het script met twee rollen. Essentieel in alle scripts is het idee van een gedeelde context en verschillende agenda's. De personen die het rollenspel spelen hebben overduidelijk ver-

schillende belangen. Dit kan ik het beste illustreren aan de hand van een voorbeeld. Dit script heet 'de bloemenverkoper' en is gebaseerd op een voorbeeld uit Di Pietro's boek. Ik heb het in diverse klassen gebruikt.

De rozenverkoper

Rol A

Je bent bloemenverkoper. Je baantje staat op de tocht, omdat je niet genoeg verkoopt. Je hebt net verse bloemen gekregen, maar er staat ook nog een behoorlijk restant van vorige week. Al behoorlijk verlept natuurlijk. Als er een klant komt doe je je uiterste best om de oude bloemen te verkopen. Toch wil je ook niet dat je klant er vandoor gaat.

Rol B

Je bent erg verliefd op een dame die je vanavond mee uit

neemt. Uiteraard horen daar rozen bij. Je wilt verse rozen. De rozen die de verkoper jou probeert te verkopen, vind je niet echt mooi. Maak duidelijk wat je wel wilt.

De verschillende belangen zijn duidelijk. Daardoor ontstaat een bepaalde spanning. De spanning wordt ook veroorzaakt doordat vooraf niet bekend is hoe de situatie af zal lopen. Het is nog niet bekend wie er uiteindelijk zijn zin zal krijgen.

In het script van de surpriseparty, ook gebaseerd op een voorbeeld uit hetzelfde boek is die spanning nog sterker voelbaar.

De surpriseparty

Rol A

Het is vrijdagavond. Je hebt een surpriseparty georganiseerd voor je beste vriend. Je belt hem nu op om hem naar jouw huis te lokken. Uiteraard mag je niet zeggen dat je een feest hebt georganiseerd (anders is het geen geheim meer). Je verzint daarom een goede reden om je vriend over te halen om naar jou toe te komen. Je hebt nog 25 andere vrienden uitgenodigd en zij zitten allemaal in de kamer te wachten. Je hebt voor 500 Euro aan drank en eten ingeslagen. Het is dus erg belangrijk dat je vriend snel komt.

Rol B

Het is vrijdagavond. Maandag heb je examens. Je moet erg hard studeren, want als je zakt, word je van school gestuurd en moet je 1500 Euro terugbetalen aan je ouders. Als iemand je vraagt om iets te gaan doen moet je hem of haar uiteraard teleurstellen.

Drie fasen

De leerlingen doorlopen een script in drie fasen. De eerste daarvan is de *voorbereidingsfase*.

De voorbereiding vindt plaats in twee grote groepen. De groepen krijgen elk een rol. De leerlingen bereiden de rol samen voor. Heel belangrijk hierbij is dat ze niet van elkaar weten wat ze voorbereiden. Het is handig als de leerlingen in twee aparte ruimten zitten. Uiteraard is het makkelijker voor de leerlingen om het script voor te bereiden als ze in een kring zitten. Leerlingen vinden dit niet altijd vanzelfsprekend, dus het is belangrijk dat de docent hen er op wijst.

De leerlingen overleggen samen welke zinnen ze kunnen gebruiken voor hun rol. Ze raadplegen hierbij regelmatig een opzoekgrammatica of woordenboek. Soms kiezen ze ervoor de taken binnen een rol te verdelen. Belangrijk is dat het startpunt in deze fase voor de

leerlingen altijd is wat ze al weten. Daarop bouwen ze voort. In de ideale situatie sluit de voorbereidingsfase aan bij concreet leerwerk. Volgens Di Pietro is dit de belangrijkste fase, omdat de leerlingen hier het meeste van leren.

Teneinde het samenwerkend leren meer vorm te geven, kan de docent er voor kiezen leerlingen een bepaalde rol toe te kennen. Ik maak regelmatig gebruik van een tijdsmanager en een manager betrokkenheid. Deze twee leerlingen zijn er verantwoordelijk voor dat alles op tijd klaar is en dat iedereen meedenkt. Het kan handig zijn daarnaast nog een notulant aan te wijzen. Ik maak ook regelmatig gebruik van vier wat kleinere groepen, waarvan er twee dezelfde rol voorbereiden.

De docent fungeert als vraagbaak, maar kan natuurlijk ook bijsturen indien nodig. Hierbij moet hij niet de leerlingen van concrete antwoorden voorzien, maar hun reflectie stimuleren. Gemiddeld hebben de leerlingen een kwartier nodig om een rol voor te bereiden, dit is natuurlijk mede afhankelijk van de complexiteit van het script.

In de *presentatiefase* gaat vervolgens een lid van de ene groep in gesprek met iemand van de andere groep. In mijn lessen bepaalt de groep zelf wie de gelukkige is. Iedereen moet in de loop van een periode wel een keer deze rol vervullen. Omdat ze de rollen afzonderlijk van elkaar hebben voorbereid weten de twee hoofdrolspelers niet exact wat de ander gaat zeggen. Hierdoor kan naast spanning ook onbegrip ontstaan. Daarvoor heeft Di Pietro de mogelijkheid van een time-out bedacht. De overige groepsleden blijven in een soort halve cirkel zitten en denken mee. Komt hun hoofdrolspeler niet uit zijn woorden dan gaat hij of zij even terug naar de groep voor overleg.

De scripts hebben altijd een open einde. Daardoor is niet altijd duidelijk wanneer een situatie afgelopen is. Soms eindigt een script vanzelf, maar de docent kan ook besluiten er een eind aan te maken als hij vindt dat de leerlingen genoeg hebben laten zien, of als hij daarentegen vindt dat er te weinig uitkomt. De docent of een van de leerlingen, kan het geheel opnemen op video, aangezien dit handig is voor de nabespreking.

De derde fase is de *evaluatiefase*. In deze fase bespreekt de docent het script met zijn leerlingen. Hij kan hierbij ingaan op de fouten die gemaakt zijn, maar belangrijk is ook te wijzen op de goede dingen. In deze fase raadt Di Pietro aan de video te gebruiken. Uiteraard kan het ook zonder, bijvoorbeeld door de groepsleden van de ene groep de opdracht te geven de fouten van de andere groep te notuleren, of door zelf aantekeningen te

maken. Deze fase leent zich bij uitstek om bepaalde grammaticaregels te bespreken en uit te leggen. Daarnaast kun je aandacht besteden aan culturele verschillen in communicatie. Na de bespreking is het mogelijk verder te gaan met een ander script, maar het is ook nuttig het script nogmaals te laten spelen, zodat de leerlingen meteen rekening kunnen houden met de feedback die ze hebben gekregen.

Perspectieven

Ik experimenteer nu ongeveer een jaar met Di Pietro's opzet. Mij valt op dat deze werkwijze de leerlingen enorm motiveert. Afgelopen vrijdag had ik een achtste uur met 4-havo. De kenners zullen kunnen beamen dat dit op genoemd tijdstip een lastige klas is om bezig te houden en iets te laten leren. We hebben gewerkt met het volgende script dat ik zelf bedacht heb in overeenstemming met de voorbeelden van Di Pietro. De situatie past bij een idioomhoofdstuk over de woonomgeving.

De uitnodiging

Rol A

Je schrijft al twee jaar met B. Het lijkt jou leuk als hij naar Nederland komt. Nodig hem uit en bedenk zo veel mogelijk leuke dingen die je met hem zou willen gaan doen in jouw omgeving. Je belt B op en nodigt hem uit, natuurlijk overleg je welke periode het beste uitkomt.

Rol B

Je krijgt een telefoontje van je penvriendin met wie je al twee jaar schrijft. Zij nodigt jou uit om bij haar op bezoek te komen. Hoewel je graag wilt, heb je geen cent meer en zelfs nog een schuld van 1500 euro bij je ouders. Je wilt geen modderfiguur slaan dus A mag niet weten dat je schulden hebt. Verzin daarom andere redenen om haar verzoek af te wimpelen. De vriendschap is je veel waard, dus kom niet met flauwe smoezen!

Deze situatie leverde een motiverende les op, waarbij het gros van de leerlingen actief meedacht en deed. Bovendien konden ze hun idioom meteen toepassen. Teneinde de leerlingen er nog actiever bij te betrekken, heb ik iedere leerling een eigen partner gegeven met een andere rol. Dat werkte prima, met als enige kanttekening dat de evaluatiefase wat lastiger te organiseren was.

Het is niet moeilijk zelf dergelijke scripts te bedenken. Zolang de hoofdpersonen maar strijdige belangen hebben. Een ander script dat ik zelf bedacht heb, heet de familiecamping. Het past bij een idioomhoofdstuk over de camping.

Leerlingen van De Nuborgh in Elburg. Foto's: Jouke Brouwer.

Familiecamping

Rol A

Je hebt een rustige camping ergens in Zuid-Frankrijk. Je klandizie bestaat uit gezinnen met kinderen en vijftenzestigplussers. Je wilt liever geen jongeren op de camping.

Rol B

Je bent met een groep jongeren op vakantie. Je hebt de hele dag gezocht naar een camping. Er hangt een onweersbui in de lucht. Nu heb je een familiecamping gevonden. Je ziet dat er nog volop plaats is. Je doet je uiterste best om hier een plekje voor de komende nacht te bemachtigen.

De winst van een dergelijke aanpak is naast gemotiveerde leerlingen natuurlijke spreekvaardigheid. In een natuurlijke spreesituatie weet een leerling immers niet wat zijn gesprekspartner gaat zeggen. In bovenstaand voorbeeld weten de jongeren niet dat de campingeigenaar liever geen klanten uit deze categorie heeft. Ze zullen dus moeten uitleggen dat ze echt geen andere camping kunnen vinden en dat ze zich rustig zullen houden. Je traint op deze manier beter de spreekvaardigheid van de leerlingen, omdat het meer aansluit bij het echte leven.

Hoewel ik meestal kies voor een setting met twee groepen die simultaan hun rollen voorbereiden, is het ook mogelijk met meerdere scenario's door elkaar te werken. Je zou kunnen denken aan een bak met scripts die op het bureau van de docent staat. De leerlingen doorlopen de scripts in willekeurige volgorde in groepen van 4 tot 10. Dit heeft als voordeel een grotere betrokkenheid. Het nadeel kan zijn gebrek aan overzicht. In atheneum 6 heb ik met deze opzet gewerkt. Voor die doelgroep beviel dat goed, omdat de leerlingen in staat waren zichzelf te evalueren. ■

Schrijfvaardigheid

Hoewel ik daar geen ervaring mee heb, weet ik dat scripts ook kunnen worden gebruikt voor schrijfvaardigheid. Di Pietro heeft hier een hoofdstuk aan gewijd. De onderliggende principes zijn hetzelfde. Op de site <http://iteslj.org/Articles/Colburn-SI_on_IRC/example.html> kwam ik een toepassing tegen van scripts binnen een ICT-context. Zie hierover ook het artikel van Christopher Colburn *Online Strategic Interaction: ESL Role-Playing via Internet Relay Chat* (University of Delaware Department of Linguistics). Wie meer wil weten over deze manier van lesgeven ontkomt er niet aan Di Pietro's boek te lezen. Wellicht is het een goed idee in de nabije toekomst op internet een verzamelplaats te maken met allerlei scripts.

Docenten die hier voor voelen roep ik op te mailen zodat we een ander concreet kunnen maken. E-mail adres: <jbrouwer@nuborgh.nl>. Met dank aan Gerard Westhoff

Di Pietro, R.J. *Strategic Interaction, Learning Languages Through Scenarios*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

TALENDORP

Moderne Vreemde Talen

Talendorp op de TSG in Zwolle. Foto: Fred Ho Sam Sooi.

Mondelinge taalvaardigheid in de praktijk

Fred Ho Sam Sooi

Van de vier vaardigheden die bij het onderwijs in moderne vreemde talen aan de orde komen, is de mondelinge taalvaardigheid een van de leukere onderdelen, maar lastig te toetsen. Schrijven, luisteren en lezen zijn relatief makkelijk en klassikaal te toetsen, maar bij spreekvaardigheid kom je al snel uit op een gesprek tussen de leerkracht en de leerling (soms twee leerlingen).

De leerkracht stelt de vragen en de leerling antwoordt en aan de hand van de antwoorden wordt het cijfer vastgesteld. De leerling dient zich op dit 'gesprek' voor te bereiden door het leren van idioom en het lezen van een tekst en de leerkracht bereidt de vragen voor en